

DYRELIV

1.-4.klasse

FORARBEID/ETTERARBEID

Kunnskapsløftet sier:

Naturfag

Mangfold i naturen

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjenkjenne og beskrive noen plante- og dyrearter og sortere dem
- beskrive noen viktige kjennetegn ved de fire årstidene ved å observere naturen
- samtale om livssyklusen til noen plante- og dyrearter
- fortelle om dyr og samtale om hva god dyrevelferd er
- argumentere for forsvarlig framferd i naturen

***

Til lærer

Disse tekstene er det fint om elevene arbeider med innen besøket hos oss. oppgavene kan elevene arbeide med før/etter besøket.

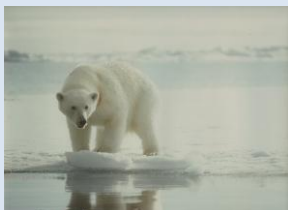
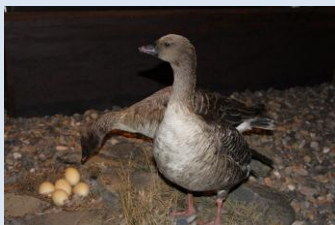
Tekster og oppgaver er tilpasset 1.-4.trinn og dere står fritt til å velge hva dere ønsker å arbeide med innenfor de ulike emnene. Noen av oppgavene kan forenkles.

Ta i bruk vår hjemmeside www.svalbardmuseum.no

Gå inn på NATUR og deretter DYRELIV

Oppgave
Sett ring rundt dyrene du kjenner igjen.
Sett i tillegg X ved de du vet navnet på.

Oppgave

Til lærer:

Denne oppgaven er tenkt som en gruppeoppgave.

De minste elevene kan samtale, mens de største i tillegg kan bruke vår hjemmeside til å samle info og utforme en tekst.

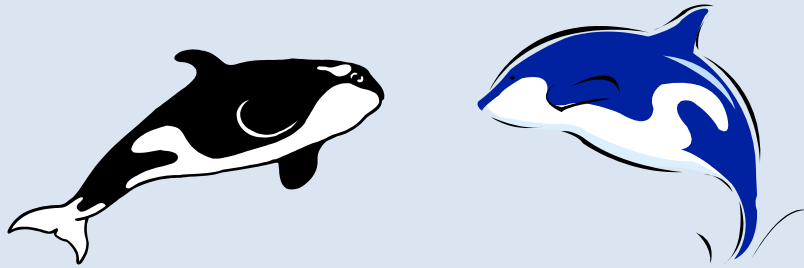
Elever:

Sett dere sammen i små grupper og bli enige om hva dyrene heter.

Vet dere hva de spiser?

Vet dere hvilke av disse dyrene som overvintrer på Svalbard?

Tegn et av dyrene og ha en framvisning for resten av klassa til slutt der dere forteller om dyret dere har valgt.

Oppgave

Gå inn her: www.svalbardmuseum.no

Gå deretter inn på natur, dyreliv, hvalarter og seler

Les og svar på spørsmåla:

- 1) Hvor mange hvalarter finnes i Svalbardområdet?
- 2) Hvor mange er på Svalbard hele året?
- 3) Kan du beskrive spekkhoggeren? Send ut en etterlysning. Vi har laget en plakat som du kan bruke (Wanted), men vær fri til å lag din egen.
- 4) Hvilken hvalart er sjelden å se i Svalbardområdet?
- 5) Hvor dypt kan denne hvalarten dykke?
  - a) Over 1000 m
  - b) Under 1000 m
- 6 a) Hvilken hval har store hudknoller på hodet?

b) Hvilke andre kjennetegn har den?

7) Hva er forskjellen mellom en hvitval og en vågehval?

8) Hvor mange selarter finnes det langs Svalbards kyster?

9) Hva lever de av?

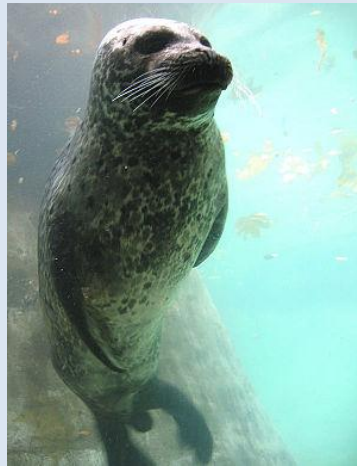
10) Finnes det noen kjennetegn som skiller selartene fra hverandre?

Ringsel

Foto: Kit M. Kovacs / Norsk Polarinstitutt

Steinkobbe

Wikimedia Commons

11) Hva spiser de?

12) Vet du om noen dyr som spiser sel?

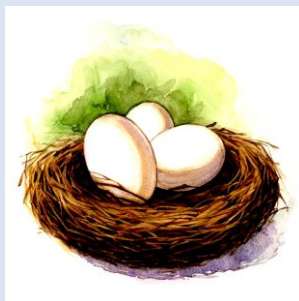
WANTED

Tegning:

.... for å ha laget alt for høye bølger og for å ha kommet med sterke trusler om å lage mølje av hvalrossunger og sel.
Han er fra før ettersøkt for å ha bitt en gammel blåhval.

Spesielle kjennetegn:

Kontakt: Fiskepolitimester Krill Muslingsen
Isfjord Politikammer Avd. Nord

FUGLER

Gå inn her: www.svalbardmuseum.no
Gå deretter inn på natur, dyreliv, fugler.

Trekkfugler er fuglearter som ikke lever i et område hele året. Årsaken er mat, vær og behovet for dagslys.

- Å hekke = når fuglene bygger reir, får egg og unger.

Hva spiser de fleste?

- fisk
- blekksprut

- børstemark
- krepsdyr
- insekt

*

Minst 30 ulike arter av trekkfugl kommer til Svalbard for å hekke hver sommer.

Totalt er det registrert mer enn 200 arter på øygruppen. Stadig observeres nye arter.

Her er noen av trekkfuglene:

Kortnebbgås

Hvitkinngås

Ringgås

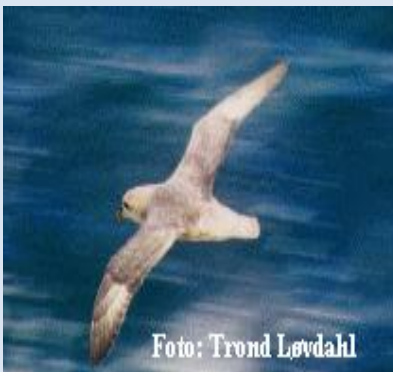

Lundefugl spiser fisk, børstemark, blekksprut, krepsdyr

Polarmåke

Spiser fisk, krepsdyr, bløtdyr, kadavre, søppel
pigghuder, insekter,
egg, unger og voksen fugl av andre sjøfugler

Krykkja spiser lodde, polartorsk,
krepsdyr

Alkekonge

Spiser fiskelarver, krepsdyr

Polarlomvi spiser
fisk, blekksprut, krepsdyr

Teist spiser
fisk, krepsdyr,
bløtdyr, polartosk

Ærfuglen spiser muslinger og annet som lever på bunnen av havet. Han kan dykke 10 meter!

Polarrypa spiser polarvier, rødsildre, tuesildre, harerug, rapparter, fjellbunke

Rødnebbterna spiser masse fisk

Snøspurven spiser frø og insekt

Oppgave

Tegn Alkekongen etter denne beskrivelsen:

- Den minste europeiske alkefuglen.
- Tettbygd, med kort hals og kort nebb.
- Hode og hals er brun-svarte, ryggen svart og undersiden hvit.

HAVHEST

Foto: Geir Wing Gabrielsen / Norsk Polarinstitutt

Det er mange som syns havhesten ligner på en måke. Ser du nøye på den, kan du se at det er mange forskjeller. Havhesten ser større ut og har et kortere og tykkere nebb. Når den flyr, ser du at vingene er mye stivere enn hos måken.

Havhesten er en stormfugl og i slekt med albatrossen.

- Finn et bilde av en albatross og sammenlign.

Havhesten hekker i fjellhyller og den legger kun ett egg hver gang. Dette egget passer begge foreldrene på.

Det er mange som er på jakt etter både egg og unge, det er derfor viktig å kunne forsvare seg.
Skulle en rovfugl nærme seg, spytter ungen ut en luktolje som lukter pyton. Oljen ødelegger fjødrakten til rovfuglen og den kan dø.

Havhesten lever ganske lenge. I Norge ble den eldste vi vet om 13 år, men fra utlandet er det kjent at enkelte havhester har blitt over 50 år gamle.

Hva spiser han?

- fisk og fiskeslo
- blekksprut
- børstemark
- krepsdyr

Tekst å lese sammen

RØDNEBBTERNA

Bildekilde: hivolda.no

Rødnebbterna er den trekkfuglen vi kjenner til som flyr lengst. Om vinteren flyr ternene ned til havområdene rundt Antarktis for å hekke. Der er det sollys hele døgnet. Om våren flyr hun nordover til arktiske strøk for å hekke på nytt. Da får hun pånytt sollys.

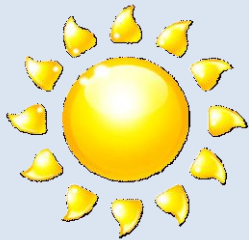
Rødnebbterna er veldig hissig i rugeperioden og det spisse nebbet har mange stiftet bekjentskap med. Har du?

- Hva ville du gjort viss du trodde noe ville stjele barna dine?

Tekst å lese sammen

SNØSPURV

Våren er her når snøspurven kommer.

Det er ingen annen spurv i verden som flyr helt til Svalbard for å hekke. Snøspurven er en tøffing! Flink til å synge er den også og har derfor fått tittelen «sangfugl».

Snøspurven er den eneste sangfuglen på Svalbard.

- Armsvingfjærene har hvite spisser som danner et hvitt vingebånd.
- Over øyet har den en liten, men tydelig hvit flekk.

Favorittmat: frø og insekter

WANTED

Har noen sett denne fuglen?
Den har angrepet en av de vingeløse, tobeinte kjempene
som var på tur på Hotellneset.

Kjennetegn:
Lange vinger. Slank kropp. Dyprødt nebb. Lysegrå i
fargen. Svart hjelm.
Er her på sommerferie.

P.S! Den er hissig og kan angripe.

Skulle du se denne fuglen, ikke forsøk å fang den, men
kontakt

Cepphus Grylle

Sign:

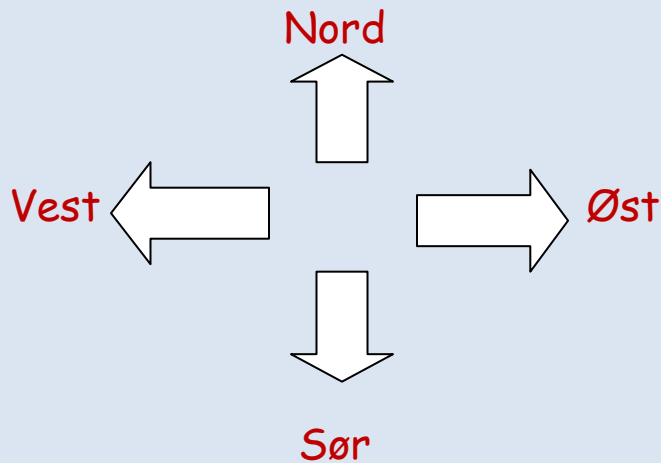
Geografi-oppgave

Til denne oppgaven trenger gruppa et **kart over Svalbard**

- Gå sammen med en annen elev og velg en av fuglene.
- Finn ut hvor på Svalbard den kommer for å hekke
- Lag pil fra hvor den flyr fra og til hekkested

Du trenger å vite hvor **NORD SØR ØST VEST** er.

LATINSKE NAVN PÅ FUGLER

ALLE ALLE

Hva er det norske navnet?

Svar: _____

URIA LOMVIA LOMVIA

Hva er det norske navnet?

Svar: _____

CEPPHUS GRYLLE

Hva er det norske navnet?

Svar: _____

Denne karen liker å bade. Hva er det latinske navnet?

Du trenger å ha alfabetet foran deg. Løs gåten ved å erstatte bokstavene med den bokstaven som kommer før i alfabetet. F.eks T F M = S (T) E (F) L (M)

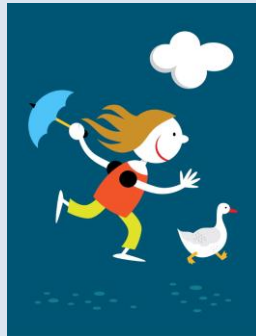
Hva blir dette? V S T V T N B S J U J N V R

God framferd i naturen

Mange tobeinte kjemper liker å ta bilde av meg. Jeg trenger et sted å gjemme meg, men de setter skuteren sin over hullet. Da blir jeg stressa da...

I mørketida samler vi krefter.

I den lyse tida lager vi flere av oss. **IKKE FORSTYRR!**

Vi tar det rolig om vinteren for å spare på reservene, og vi senker kroppstemperaturen for å forbrenne mindre. Hva skjer om du jager oss?

Til lærer

Gå inn på www.svalbardmuseum.no

Dyreliv

Svalbarddrypa

Svalbardreinen

Fjellreven

Isbjørn

KAMUFLASJE

Beskyttelse mot å bli oppdaget

Foto: Per H. Olsen

**Hvordan kler
en jeger seg?
Bruker
jegeren
kamuflesje?**

Tekst å lese sammen

SVALBARDRYPA

Svalbardrypa er den eneste landlevende fuglearten som overvintrer på Svalbard.

Det finnes andre rypearter i Norge, men ingen har så tykk fjørdrakt som Svalbardrypa. Det er for at den skal kunne greie en arktisk vinter.

Om vinteren spiser rypa mye. Da får hun masse fett rundt kroppen og blir tykk og varm av det. Når våren kommer og hannen ser ei tykk rype, blir han forelsket. Han vet at denne rypa vil holde eggene varme og ikke springe vekk for å spise mat for ofte.

Når hun ligger oppå eggene, plukker hun fjør og dun bort fra brystet, magen og innsiden av lårene. Da får hun en bar flekk. Den kalles rugeflekk.

Ungene er like lette som en konvolutt og kan lett blåse vekk i vinden. Der for må hun passe godt på de.

SVALBARDREINEN

Svalbardreinen er et dagligdags syn her oppe

http://lecoeuranord.blogspot.com/2009_11_01_archive.html

Fastlandsrein

Av utseende ser Svalbardreinen og fastlandsreinen litt forskjellige ut.

- Ser du forskjell?

Reinsdyrene på Svalbard er godt rustet til å leve hele året i et klima som har mange måneder mørketid med lite mat og streng kulde.

De har en tykk vinterpels og de spiser seg opp på de fleste typer planter gjennom sommeren. Så mye som 10 kg kan de legge på seg og dette fettete fordeler seg rundt kroppen og beskytter mot kulde når vinteren kommer. Dessuten, skulle det bli harde tider med lite mat, vil de tære på fettete og dermed greie å holde seg i live.

Plantene på Svalbard rager ikke høyt over bakken og når reinen napper til seg maten, biter han samtidig i stein og grus. Dette går hardt utover tennene og de blir nedslitte. En vakker dag er tennene så ødelagt at han ikke greier å hente opp maten. Da er ikke sultedøden langt unna.

Dyrene sparer mye energi ved sitt rolige levesett, og de har en velutviklet evne til å bruke kroppens egne energireserver når beitetilgangen er dårlig om vinteren.

Hvordan kan det ha seg at Svalbardreinen spiser grantre (juletre), når det ikke vokser et eneste tre på tundraen?

Tekst å lese sammen

FJELLREV

Denne luringen greier seg godt gjennom vinteren. Utseendemessig er han rundere enn rødreven, har kortere snute, bein og hale. Den tykke hvite pelsen isolerer og hjelper til å holde varmen. Potene er alltid i den kalde snøen, derfor har han også fått pels under potene. Når det blåser som verst, legger han seg ned i snøen med snuten godt gjemt i halen. Nå har fjellreven det godt og varmt og lar snøen dale ned over seg. Det er ikke all verden med føde på vinterstid, så han må være litt lur. Ofte går han i fotsporene til isbjørnen og spiser av det bjørnen har fanget. Fordi bjørnen er mest interessert i fettete, ligger det ofte et godt stykke

kjøttmåltid igjen til reven. Men han må passe seg for labbene til denne kjempen, tar han for seg for tidlig kan han få seg en kraftig lusing. Kanskje best å vente til bjørnen er mett...

Døde reinsdyr er også føde - og selvfølgelig rype. Det er godsaker det. Det dumme er bare at de kan fly...

Fjellreven er lur på mange måter. Sommer og høst, når tundraen er full av fjørkledde godbiter, graver han ned restene etter han er mett. Han lager seg et lager til vinteren. Smart, ikke sant?

I denne perioden eter han seg god og mett på fugl, egg og selunger. Han legger på seg mange kilo, noe som kommer godt med når kulden setter inn. Fett isolerer. Dessuten, om han ikke skulle greie å finne mat hver dag, kan han tære på fettet.

Om sommeren er den hvite pelsen borte. I stedet har fjellreven fått gråbrun farge på rygg og lår. På magen og på sidene er han gulhvit.

Da har han ny kamuflasje. Ikke greit å gå rundt og være kritthvit når alt rundt har knallfarger, er det vel?

Tekst å lese sammen

ISBJØRN

Isbjørnen passer på å få i seg fettrik kost gjennom hele året. Han spiser helst ringsel, men døde hvaler som flyter i land, reinkadavre, egg og fugl er også grei mat. Til og med tang og tare viss det skulle være lite annen mat å få tak i. I løpet av en dag kan en voksen bjørn greie å spise opp til 50 kilo fett og kjøtt!

Fettet og pelslaget blir så tykt som 11 cm og det isolerer godt mot kulde. Fettet hjelper dessuten bjørnen med å flyte i vannet og i tider med lite mat, vil dette fettlaget være livsnødvendig.

Isbjørner blir blodige og skitne av å spise rått kjøtt. De liker å være rene og reiser ikke videre før de har rullet seg i snøen, vasket seg i vannet og slikket pelsen helt ren. Dette er helt nødvendig, for en skitten pels isolerer ikke mot kulda slik en ren og luftig pels gjør.

Binna spiser seg god og tykk på ringsel gjennom våren og sommeren. Slik samler hun nok næring og fett til å greie å bære fram isbjørnungene hun skal føde rundt juletider. Ungene føder hun i ei snøhule hun har gravet fram om høsten. Der inne er det mørkt, lunt og godt. I mars tar hun de med seg ut i lyset og verden. Hun har ikke spist siden i høst, bare tært på fettet. Sulten gnager. Godt havet er fullt av tykk og fet ringsel.

Hannbjørnen vandrer rundt for seg selv mesteparten av livet. Som «pappa» er han lite tess og kan gjerne finne på å drepe bjørneunger viss han er sulten og irritert nok. Han er lite sosial og ønsker ikke selskap når han spiser. Til nød, om det skulle dreie seg om et hvalkadaver, er det greit å dele av matfatet. Etter et slikt festmåltid som kan vare flere dager, har ikke bjørnen behov for mat på en måneds tid.

www.allebilleder.dk

Skifter jeg pels?
Jeg gjør bare
sånn, så ser ingen
meg.
Nei da, jeg bare
tuller !

* Visste du at ...

- ... isbjørnen trives veldig godt i vann og det latinske navnet hans er *Ursus Maritimus* som betyr «sjøbjørn»?

- ... en isbjørn kan svømme 24 timer i strekk?
- ... en isbjørn ser like godt som et menneske, men luktesansen er mange hundre ganger bedre?
- ... en isbjørn værer en ringselhule på en kilometers avstand?
- ... en isbjørnunge veier ikke mer enn en pakke smør når han blir født, men vokser seg til å bli det største kjøttetende landdyret på jorda?

I områder med bjørn er det alltid historier om mennesket og møtet med bjørn.

Urbefolkninger sier bjørnen har stor kraft.

Inuittene på Grønland forteller i sine historier at isbjørnen er både menneske og bjørn. Når han går inn i huset sitt er han menneske, når han kommer ut i snøen og kulda blir han til bjørn igjen.

Har du tenkt på at menneske og bjørn ligner på hverandre i mye?

- Bjørnen har fem klør på hver labb.
- Han kan stå oppreist på bakbeina og gå
- Han kan sette seg på rumpa og hvile ryggen mot en stein
- Binna kan sitte på rumpa med en isbjørnunge på hver arm og se utover landskapet
- Bjørnen spiser planter og dyr
- Har du sett fotsporene til bjørn?

